

BÀI 33

TÔI VÀ CHÚNG TA

(Trích cảnh ba)

ĐỌC – HIỂU VĂN BẢN

Bài tập

1. Phân tích mâu thuẫn cơ bản trong vở kịch *Tôi và chúng ta*. Theo em, vấn đề mà vở kịch đặt ra có ý nghĩa gì đối với sự phát triển của xã hội lúc bấy giờ ?
2. Đến cảnh ba của vở kịch, tình thế đặt ra cho xí nghiệp Thắng Lợi, cho Giám đốc Hoàng Việt là gì ? Qua cách xử lí của Giám đốc Hoàng Việt, em thấy nhân vật này là con người như thế nào ?
3. Phân tích tính cách của hai nhân vật Hoàng Việt, Nguyễn Chính qua đoạn trích.
4. Nhận xét về nghệ thuật dựng đối thoại của Lưu Quang Vũ qua đoạn trích.

Gợi ý làm bài

1. Muốn xác định đúng mâu thuẫn cơ bản trong vở kịch, cần đọc kĩ phần *Chú thích* trong SGK để hiểu bối cảnh xã hội đất nước ta lúc bấy giờ, cần suy nghĩ từ cái tên tác phẩm.

– *Tôi và chúng ta* ra đời vào thời kì nào của đất nước ta ? Tình hình xã hội, tình hình sản xuất lúc đó như thế nào, đang đặt ra yêu cầu cấp thiết gì ?

– Giữa “tôi” (cá nhân) và “chúng ta” (tập thể) có hoàn toàn mâu thuẫn không, có loại trừ nhau không ? Mối quan hệ qua lại giữa hai phía đó như thế nào ?

Từ đó phân tích mâu thuẫn cơ bản của vở kịch : một bên là lối tư duy, các thói quen mòn cũ, là thái độ khư khư giữ lấy những nguyên tắc, cơ chế đã trở thành cứng đờ, lạc hậu, một bên là nhận thức phải mạnh dạn thay đổi phương thức tổ chức, quản lí để thúc đẩy sản xuất phát triển ; một bên là thứ chủ nghĩa tập thể chung chung, một bên là sự quan tâm một cách thiết thực đến cuộc sống, quyền lợi của từng cá nhân con người.

Để phân tích ý nghĩa của vấn đề cơ bản được vở kịch đặt ra, có thể suy nghĩ theo hướng : Nếu không quan tâm, giải quyết kịp thời, đúng đắn vấn đề ấy thì xã hội, đời sống con người lao động sẽ ra sao ? Vấn đề ấy có tác động gì đến tình trạng sản xuất, đến quyền lợi, hạnh phúc của mỗi con người ?

2. Để trả lời câu hỏi này, cần xác định rõ vị trí của cảnh ba (đoạn trích) trong việc thể hiện và giải quyết vấn đề cơ bản của vở kịch.

Tình thế ngưng trệ sản xuất của xí nghiệp đã đến lúc phải giải quyết bằng những quyết định táo bạo.

Sau khi nhận chức Giám đốc xí nghiệp hơn một năm, sau quá trình tìm hiểu và củng cố lại xí nghiệp, hôm nay Hoàng Việt quyết định công bố kế hoạch mở rộng sản xuất và phương án làm ăn mới. Như vậy có nghĩa là anh đã công khai “tuyên chiến” với cơ chế quản lí, phương thức tổ chức vốn là chuẩn mực, nề nếp của một thời.

Những chủ trương, biện pháp mà Giám đốc Hoàng Việt nêu ra có tính chất toàn diện, mạnh mẽ. Cách trình bày của anh thật dứt khoát, kiên quyết, toát lên sự tự tin.

3. Chỉ qua một đoạn trích khó có thể phân tích đầy đủ tính cách các nhân vật. Tuy vậy, cảnh ba này là phần thể hiện tập trung nhất các nét nổi bật của hai nhân vật chính Hoàng Việt và Nguyễn Chính – đại diện cho các xu hướng, lực lượng đối lập.

Phân tích tính cách hai nhân vật này, cần chú ý đến hành động và ngôn ngữ đối thoại của họ, nhất là ở đoạn tranh luận với nhau. Đối với nhân vật Nguyễn Chính, ta còn hiểu một phần bản chất qua những lời nói của kĩ sư Lê Sơn.

– Giám đốc Hoàng Việt : một người lãnh đạo có tinh thần trách nhiệm cao, năng động, dám nghĩ dám làm vì sự phát triển của xí nghiệp và quyền lợi của anh chị em công nhân. Anh cũng là người trung thực, thẳng thắn, kiên quyết đấu tranh với niềm tin vào chân lí.

– Phó giám đốc Nguyễn Chính : tiêu biểu cho loại người máy móc, bảo thủ nhưng cũng gian ngoan, nhiều mách khéo. Anh ta luôn vin vào cơ chế, các nguyên tắc dù đã trở thành lạc hậu để chống lại sự đổi mới, khéo luồn lọt, xu nịnh cấp trên.

4. Nghệ thuật tổ chức đối thoại của Lưu Quang Vũ ở cảnh ba này gắn liền với tình thế được tạo ra và sự phát triển cụ thể của tình thế. Cần chú ý không gian đối thoại và các nhân vật tham gia đối thoại. Suy nghĩ xem sự luân chuyển khá nhanh các đối tượng đối thoại ở nhân vật Hoàng Việt chứng tỏ điều gì, những đối thoại này góp phần thể hiện quá trình phát triển của xung đột kịch, tính cách các nhân vật ra sao. Cần chú ý thái độ, tình cảm của các nhân vật qua giọng điệu đối thoại.